

Un model de regenerare urbană: o Uzină de Apă sau un Centru de Arhitectură, Cultură Urbană și Peisaj?

Alma Procopianu*

Iosif Ciprian Pantea**

Abstract: *The reconversion of industrial buildings has become a common practice in urban landscapes, due to cultural changes that have occurred in post-industrial societies. However, the need to restore the space that once represented an economic path for self sustainability has generated a new demand for reuse and rehabilitation. By keeping the industrial specificity of the place and adding a new purpose, the industrial landscape is changing from an unused and degraded environment into the city's heritage. According to the project's initiators, the reconversion of the Water Plant is an excuse for the regeneration of the surrounding industrial space, thus reviving the city and promoting new spatial practices among its inhabitants. Therefore it has an enormous potential in reshaping the city map. The subject of this case study, the Water Plant in Suceava, has certain particular characteristics derived from its history and its geographical position. The Water Plant was build 100 years ago, during the Austro-Hungarian Empire. It represented an important step towards the urbanization of the city, due to its main utility of providing drinking water to its inhabitants. Over time, other modern system of water filtration replaced the plant leaving the building without a clear purpose. Nowadays, the building has been reconverted into a Centre for Architecture, Urban Culture and Landscape, representing a step forward towards post-industrial society.*

Keywords: industrial conversion; spatial practices; industrial buildings; Water Plant.

Cuvinte-cheie: reconversie industrială; practici spațiale; clădiri industriale; Uzina de Apă.

Introducere

Reconversia clădirilor industriale a devenit o practică obișnuită în peisajul urban și se datorează în principal, schimbărilor culturale din societățile postmoderne. Nevoia de a refolosi un spațiu, care în trecut a reprezentat un mijloc spre sustenabilitatea individului, a fost generată de dorința de integrare a unui trecut industrial aflat într-o continuă degradare. Păstrându-se specificul industrial și adăugându-se un nou scop, clădirea suferă o mutație și, în

același timp, o trecere de la un imobil nefolosit și degradat, într-unul care simbolizează asumarea unui trecut. Totuși, la nivelul reconversiei nu stă doar nevoia de valorizare extremă a spațiului ex-industrial, ci și o valorificare a sa. Exemplul adus de Zukin (1989), cel al atelierelor textile din cartierul newyorkez SoHo, ilustrează într-un mod particular afirmația de mai sus. Transformarea atelierelor, de către artiștii plastici în spații de locuit și de lucru, a avut mai mult un caracter funcțional decât unul estetic sau moral. Atelierelor textile au avut

* Sample Analyst, Ipsos Interactive Services, București. E-mail: alma3procopianu@gmail.com.

** Cercetător Independent, București. E-mail: ciprian.pantea@yahoo.com.

un potențial ridicat, în primul rând, prin spațiile generoase închiriate la prețuri mici și abia apoi prin structura lor arhitecturală (apud Chelcea, 2008, 77).

Indiferent de rațiunile economice sau estetice pe care le determină, analizele culturale ale gentrificării identifică reprezentanții claselor creative drept agenți de inițiere ai procesului de reconversie. Teorii alternative afirmă că fluxul de capital urmărește artistul în locurile gentrificate, transformând astfel spațiul locuit (Cameron și Coaffee, 2005, 1). Acest fenomen se întâmplă pentru că, după cum spune Ley, „spațiile colonializate prin comerț sau de stat sunt spații pe care artiștii le refuză” (Cameron și Coaffee, 2005, 5) pentru că, în orice societate, există un ansamblu de poziții sociale care este unit printr-o relație de omologie cu un ansamblu de activități sau de bunuri (Bourdieu, 1999, 12). Totuși, în privința locurilor frecventate de artiști, antipatia nu este reciprocă, ci dimpotrivă, aceste spații devin foarte populare și prin urmare surse importante de capital (Cameron și Coaffee, 2005, 5).

Influența exercitată de clasele creative, prin refolosirea spațiilor industriale, a generat un răspuns alternativ la problemele cauzate de permanenta construcție și deconstrucție a spațiului urban. Răspuns preluat și în politicile publice prin *folosirea artei și facilităților culturale ca promotori ai regenerării urbane* (Cameron & Coaffee, 2005, 1). O politică similară a fost inițiată în Marea Britanie prin înființarea de către guvern a unei agenții non-guvernamentale cvasiautonomie, *London Docklands Development Corporation*, pentru a combate declinul industrial al zonei Dockland-urilor de pe fluviul Tamisa prin regenerare urbană și socială. Regenerarea a constat în construirea de locuințe la prețuri accesibile, reconversia vechilor ateliere în apartamente și centre culturale.

În România, reconversia industrială reprezintă un fenomen prea puțin cunoscut, un ecou al spațiului postmodern occidental. Cert este că și aici reconversia este inițiată,

de cele mai multe ori, tot prin reprezentanții claselor creative. Expunerea la modelul vestic al reconversiei a declanșat interesul claselor creative românești pentru transformarea spațiilor industriale cu importanță istorică, economică sau socială în spații reutilizabile.

Spre deosebire de situația atelierelor din cartierul SoHo sau a docurilor britanice, particularitatea Uzinei de Apă de la Suceava este dată tocmai de acest mix al inițierii și demarării proiectului de reconversie. Proiectul a fost inițiat prin redescoperirea simbolisticii și potențialului clădirii de către arhitect ca reprezentant al clasei creative, a fost susținut de sectorul non-guvernamental prin Ordinul Arhitecților și de autoritățile locale prin acordarea dreptului de concesiune al clădirii. Totuși, trebuie avută în vedere și perspectiva lui Harvey asupra determinării practicilor spațiale în societate, iar acestea abundă în subtilități și complexități fiind permanente surse de conflicte și lupte sociale (Harvey, 1990b, 256).

Reconversia Uzinei de Apă din Suceava poartă o încărcătură istorică și simbolică ce a favorizat reintegrarea clădirii în circuitul urban. Prima Uzină de Apă din Suceava marca la vremea respectivă *intrarea orașului în modernitate* prin efortul de urbanizare depus de autoritățile Imperiului Austro-Ungar. Acum, Uzina de Apă reprezintă o moștenire a timpului și a tehnicii din acea vreme, moștenire care merită a fi apreciată și onorată. Dar nu numai atât, monumentul istoric Uzina de Apă a reprezentat, în opinia inițiatorilor, pretextul pentru regenerare urbană și valorificare a spațiului ex-industrial în care este amplasată. În reconversia Uzinei de Apă a existat o caracteristică morală prin demersurile de integrare și promovare a unei clădiri cu importanță istorică, axându-se pe nevoia utilizării ei ca spațiu cultural și, nu în ultimul rând, deține un scop pragmatic, economic prin utilizarea ei ca spațiu de birouri și întâlniri pentru Ordinul Arhitecților, filiala Nord-Est.

Cercetarea sociologică fost realizată pe principiul regenerării economice, culturale și sociale a unui spațiu degradat. În demersul nostru, am fost preocupați să analizăm contextul reintegrării Uzinei de Apă în spațiul urban sucevean, conform viziunii lui Lefebvre, concentrându-ne asupra mai multor dimensiuni ale practicilor spațiale, și anume: experiența, percepția și imaginația spațiului (Harvey, 1990b, 257); observând atât atitudinile și percepțiile locuitorilor Sucevei față de Centrul de Arhitectură, Cultură Urbană și Peisaj, cât și contextul amplasării uzinei în cadrul cultural, social și economic.

Dimensiuni ale spațiului – experiența, percepția, imaginația

Orice proiect de transformare a societății, precum reconversia industrială, presupune o incursiune în ansamblul complex al practicilor spațiale, clasificate de Lefebvre în dimensiuni precum: experiență, percepție și imaginație. Autorul considera că relațiile dialectice dintre acestea pot reprezenta un punct de suport al tensiunilor interioare, o modalitate prin care istoria spațială poate fi înțeleasă. Viziunea lui Bourdieu clarifică modul de determinare al relațiilor nu printr-un raport dialectic, ci printr-unul cauzal, afirmând că medierea dimensiunilor amintite mai sus este posibilă prin conceptul de *habitus*, care deține o capacitate generativă nelimitată de creare a *improvițiilor regulate*. *Habitusul* este un producător de practici ce tinde să redea condițiile obiective care au determinat crearea principiului *habitusului* în primă fază (Harvey, 1990b, 256).

Dimensiunea experienței spațiului este reprezentată de fluxurile bunurilor fizice, de interacțiunile care apar în și de-a lungul întregului cadru de acțiune, astfel încât să se asigure producția și multiplicarea socială (Harvey, 1990b, 257). Dintr-o perspectivă

analitică, practica spațială (experiența) este descoperită prin descifrarea spațiului, cuprinzând o strânsă asociere între realitatea zilnică (rutina zilnică) și realitatea urbană (căile și rețelele care leagă locurile de muncă, viața privată și *timpul liber*¹). Această asociere este una paradoxală pentru că include o separare extremă a locurilor pe care le conectează (Lefebvre, 1974, 38).

Reprezentarea spațiului (percepția) cuprinde toate semnele și semnificațiile, codurile și cunoștințele care permit ca experiențele spațiale să fie înțelese și discutate, fără a avea importanță dacă discuția va avea un caracter comun sau științific. Concepții despre spațiu ce tind, cu anumite excepții, spre un sistem verbal de semne (Harvey, 1990b, 257).

Spațiile reprezentării, ale imaginației, adică spațiul trăit direct prin asocierea lui cu imagini, simboluri, povești, și implicit spațiul locuitorilor și utilizatorilor, dar și al artiștilor și poate a aceluia, precum scriitorii și filosofi, care descriu și aspiră spre mult mai mult decât a descrie. Acesta este spațiul dominat – experimentat pasiv –, spațiu în care imaginația caută să-l schimbe și să-l aproprie prin suprapunerea spațiului fizic cu cel simbolic, prin folosirea obiectelor într-un mod alegoric. Spațiile reprezentării *sunt invenții sociale* (Lefebvre, 1974, 39).

Fiecare dintre aceste trei dimensiuni (experiența, percepția, imaginația) se poate analiza, conform tabelului realizat de David Harvey, prin alte trei concepte care ajută la analiza spațiului. Autorul identifică *accesibilitatea și depărtarea* prin costurile de tranzație, *aproprierea și folosirea spațiului* prin poziționarea obiectelor în spațiu și folosirea acestora de către indivizi ca forme de solidaritate socială, *dominația și controlul spațiului* prin modul în care spațiul este modelat de grupuri ori indivizi prin mijloace legale sau ilegale (Harvey, 1990, 257). Dominația spațiului, la nivelul experienței practicilor materiale, poate deveni o formă de apropiere a spațiului, pentru că dacă un grup de indivizi este capabil să

achiziționeze un loc și, ca urmare, să-l transforme într-un spațiu de dominație, apropierea devine o față a aceluiași schimb, o formă de interdependență. Acest model îl regăsim și în exemplul reconversiei industriale din cartierul newyorkez SoHo și, cel mai probabil, în cazul proiectului Uzina de Apă.

Fenomenul reconversiei industriale, ca metodă de folosire a spațiului, poate fi analizat prin referire la practicile spațiale; practici ce oferă prin dimensiunile amintite mai sus o imagine clară asupra fenomenelor/obiceiurilor/ritualurilor sociale prezente în oraș. Tot în acest cadru teoretic, se poate analiza și identifica ușor contextul schimbării spațiului și, totodată, geografia orașului prin trecerea de la industrialism la postindustrialism și mai departe la adoptarea unor strategii de resuscitare economică prin regenerare urbană ori reconversie industrială.

Precizări metodologice

Cercetarea de față a fost derulată în perioada 12-20 august 2011 în cadrul workshop-ului *Integrarea în Comunitatea Locală a Centrului de Arhitectură, Cultură Urbană și Peisaj/ fosta Uzină de Apă din Suceava – soluții de punere în valoare a potențialului de relaționare cu orașul, al noului obiectiv cultural*. S-a avut în vedere nu numai punctarea actului de reconversie industrială ca atare, ci și o serie de acțiuni care vizează funcționalitatea actuală a uzinei și relocalizarea ei în orașul Suceava. În vederea remontării acestui obiectiv devenit Centru de Arhitectură, Cultură Urbană și Peisaj în viața orașului Suceava, s-a realizat o cercetare sociologică calitativă, desfășurată la cererea Ordinului Arhitecților, filiala Nord-Est, referitoare la reprezentările sociale pe care locuitorii acestui oraș și le-au format de-a lungul timpului despre Uzina de Apă. Pentru a duce la bun sfârșit acest demers de cercetare, am preferat

realizarea unei analize calitative nu numai pentru că este utilizată cu precădere în cercetările de reconversie industrială, ci și datorită notei exploratorii a workshop-ului organizat. Ca metodă de cercetare am ales să utilizăm interviul semistrukturat pe următoarele dimensiuni: experiența spațială în cadrul Uzinei de Apă și în oraș, modul în care se realizează accesul în zona uzinei, precum și distanța percepută de respondenți din centrul orașului spre noul Centru de Arhitectură, Cultură Urbană și Peisaj, dominația și controlul spațiului, apropierea spațiului din oraș prin identificarea ariilor frecventate și utilizate – cu referire la uzina de apă, povești și experiențe ale oamenilor în zona uzinei.

Aria de investigare a fost alcătuită din 40 de persoane distribuite în două grupuri, primul a fost format din participanții la Ziua Porților Deschise care au fost expuși la stimulul Uzinei de Apă, iar cel de al doilea a inclus persoane care nu au vizitat Uzina de Apă, ci doar poate au auzit de existența ei. Cei 40 de respondenți au avut vârste cuprinse între 18 și 102 ani, dintre care 20 de persoane cu studii superioare, iar restul în număr de 20 cu studii medii și gimnaziale. Din punct de vedere al gradului de ocupare respondenții s-au încadrat în următoarele: categorii ocupate (16 respondenți), categorii neocupate (24 de respondenți). Durata medie a unui interviu a fost în jurul a 25 de minute.

Cercetarea a avut ca scop analiza cadrului geografic al zonei în care este amplasată uzina și totodată identificarea situației socio-economice cu posibile direcții de dezvoltare și utilizare a uzinei. Totuși, în articolul de față vom prezenta percepția respondenților în contextul dimensiunilor cercetării. Prima etapă a cercetării a constat în interviuarea persoanelor care au prezentat interes față de inaugurarea fostei Uzine de Apă participând la Ziua Porților Deschise. O parte dintre vizitatori și-au arătat disponibilitatea de a-și exprima părerea privind transformările produse în spa-

fiul uzinei în cadrul unui interviu. Pentru că am urmărit conturarea relației oameni și uzină în decursul timpului, participanții care au fost prezenți la eveniment au fost rugați să ne povestească motivele pentru care au ales să participe la această zi a deschiderii Uzinei de Apă. În cea de a doua parte a cercetării s-a continuat selectarea aleatoare a respondenților întâlniți atât în apropierea zonei uzinei, cât și în alte părți ale orașului. Spre deosebire de primul grup interviuat care a avut un contact direct cu spațiul studiat, acestora din urmă li s-au arătat câteva fotografii cu Uzina de Apă pentru a facilita identificarea clădirii. În cazul celor care nu au avut cunoștință de existența fostei Uzine de Apă și nici de transformarea sa în noul centru, întrebările s-au îndreptat în principal asupra percepției despre zona uzinei și a orașului ca îmbinare eclectică.

Această abordare de scindare a participanților în două grupuri a transformat cercetarea într-un cvasi-experiment. În cazul ambelor grupuri au fost aplicate interviuri semistructurate, față în față. Metoda de cercetare s-a dovedit a fi mai utilă în cazul primului grup de respondenți, aceștia au oferit răspunsuri detaliate privind funcționalitatea viitoare a uzinei, în timp ce persoanele interviuate pe străzile Sucevei au arătat (o mai mică disponibilitate) o capacitate mai mică în a-și exprima ideile cu privire la spațiul uzinei. Cu toate acestea, în partea a doua a culegerii datelor am obținut răspunsuri redundante cu privire la Uzina de Apă.

Studiul de caz Uzina de Apă, prin componentele și dimensiunile sale de identificare a practicilor spațiale la nivelul orașului, reprezintă o inițiativă exploratorie care prezintă un pontetial pentru o viitoare cercetare. Astfel, pentru a identifica tendințele sociale și spațiale ale sucevenilor cu o mai mare exactitate recomandăm o cercetare cantitativă, rezultatele cercetării putând fi folosite ca ipoteze pentru a analiza orașe care au cunoscut un trecut industrial similar.

Rețeaua practicilor spațiale în Lunca Sucevei

Geografia orașului, prin modul în care a structurat în timp spațiul urban, a determinat apariția centrelor de atracție ale spațiului urban. Spațiul urban, prin poziționarea și numărul arterelor principale, condiționează propagarea fluxului de trafic, precum și așezarea agenților economici generând, astfel, experiențe spațiale. Ca urmare, harta unui oraș reprezintă o schiță a *evenimentelor marcante* care au avut loc în spațiul său. Modul de organizare a orașului Suceava reprezintă în acest sens o moștenire a trecutului care se observă îndeosebi la nivelul infrastructurii orașului și a căilor de acces modelate după șablonul vechiului oraș-târg și apoi prin schimbarea administrativ-teritorială, ce a transformat Suceava în localitate de graniță între Regatul României și Imperiul Austro-Ungar. Mai mult decât atât, industrializarea Luncii Sucevei, fosta linie de graniță, a contribuit la păstrarea unui singur drum de acces spre zona de nord-est, transportul industrial realizându-se pe cale feroviară, prin urmare un nou drum care să lege orașul de zona industrială nefiind necesar.

Spațiile de dominație industrială sau comercială reprezintă, la nivelul practicilor materiale, spații transformate și mediate de tehnologie, de practică și de obiecte. Pentru a ilustra această perspectivă a dominației spațiului trebuie să ne gândim, spune Lefebvre, la masivitatea unei lespezi de beton dintr-o autostradă sau la o fabrică și am adăuga noi ori la un centru comercial (Lefebvre, 1974, 164). În contextul economiei postindustriale bazate pe consum și servicii și, totodată, prin apariția pe locul vechilor ruine industriale a centrelor comerciale s-a produs o schimbare a zonelor de interes urban. Zona ex-industrială a producției s-a transformat într-un pol de consum, adică într-un nou centru de dominație al spațiului Sucevei și implicit într-o *sursă a fluxurilor de bunuri, oameni, bani și forță*

de muncă (Lefebvre, 1974). Totodată, conceptul de accesibilitate reprezintă o simplă măsură a gradului de efort (bani și energie) consumat pentru ca interacțiunea socială să fie realizată (Harvey, 1990b, 259). Din acest punct de vedere, vechiul drum, care reprezintă acum legătura dintre centrul urban și zona comercială, se arată a fi incapabil să facă față fluxului de transport urban, dar, cu toate acestea, centrele comerciale din Lunca Sucevei sunt frecventate. Centrul comercial a devenit, astfel, un spațiu al însușirii, al aproprierii și al folosirii în scopuri socializatoare.

Strategia județeană, care propune Suceava drept centru economic zonal bazat pe consum, survine într-o perioadă a declinului industrial și, totodată, a deschiderii competiției interurbane, însă strategia nu a impus o infrastructură potrivită noului flux de trafic, regenerarea urbană din Lunca Sucevei devenind o povară, un efort mare pentru locuitorii orașului. Experiența spațiului, prin traficul îngreunat, contribuie la formarea unor percepții nefavorabile cu privire la poziționarea centrelor comerciale, dar, mai ales, asupra căilor de acces spre Lunca Sucevei. Astfel de reprezentări precum „numărul supermarketurilor este prea mare” (M., 27) „provocă aglomerare urbană și blocaje în trafic” (M., 27), „aparitia multor malluri și centre comerciale ce deservesc zona, nu neapărat orașul” (M., 29) se încadrează în logica conceptului de accesibilitate și distanțiere.

Aspectul orașului și modul de organizare a spațiilor formează o bază materială pe care pot fi gândite, evaluate și realizate posibile senzații și practici sociale (Harvey, 1990a, 67). Reprezentarea spațiului cuprinde toate semnele și semnificațiile codurilor și cunoștinței, care permit practicilor materiale să fie înțelese, discutate în termenii limbajului comun (Harvey, 1990b, 257). Lunca Sucevei, prin construirea noilor centre de dominație comercială a spațiului, a suferit o mutație la nivelul reprezentării spațiului (percepției) prin faptul că pre-

domină mixul dintre clădirile industriale dezafectate și construcțiile moderne comerciale. Acest mixt evidențiază contrastul dintre vechi și nou, dintre producție și consum, este evident și se regăsește în percepția respondenților ca un spațiu *neîngrijit*, dar în continuă transformare. Totodată, prin încorporarea turnului de dispersie a gazelor, Suceava deține o reprezentare la nivel simbolic a trecerii de la economia de producție la una post-fordistă bazată pe servicii și consum de nișă. Rațiunile care au impus decizia de păstrare a turnului au fost influențate de beneficii și perspective economico-funcționaliste. Turnul este, astfel, folosit pe de o parte ca restaurant și, pe de altă parte, ca stâlp de captare și transmitere ale semnalelor radio.

Reprezentarea simbolică ce se aplică trecutului industrial sucevean, prin dominația spațiului, are un caracter dublu, pe de o parte constituie o activă sursă de poluare și îmbolnăvire a locuitorilor și, pe de alta, o dovadă a vitalității economice a orașului. Acum, turnul fostei Fabrici de Fibre Artificiale reprezintă o nouă eră și o industrie de servicii care se bazează pe consum ridicat. Plasarea în timp și spațiu a turnului fabricii este conștientizată de locuitorii de vârstă medie: „Acel turn de la mall care era sursa de poluare a Sucevei este păstrat și transformat în altceva, în momentul de față. Există elemente arhitecturale care au marcat anumite momente din istoria orașului în devenire” (F., 45). Turnul „rămâne o mărturie culturală, istorică și dacă i se poate da o utilitate civică și publică ar fi foarte bine” (F., 45).

Începând cu anii '80, societățile postmoderne manifestă un soi de nostalgie după relicvele industriale (Klaus, 1996, 194; apud Chelcea, 2008, 62). Totuși, sensul sintagmei *patrimoniu industrial* variază în funcție de țară, orientări culturale, influențe arhitecturale și academice (Chelcea, 2008, 62). În România s-a conturat de-a lungul timpului o dezvoltare inegală a spațiului, așadar, tendințele postindustriale sunt

subtile, vizibile mai ales în marile centre urbane. Majoritatea clădirilor rămase din perioada industrialistă se află într-o continuă decadență funcțională și degradare fizică, contribuind la *creșterea negativă a percepției publice a zonelor respective* (Loures, 2009). Pentru locuitorii intervievați ai orașului Suceava, patrimoniul industrial părăsit, ca spațiu al reprezentării trecutului, nu este perceput negativ doar din principii estetice, ci, mai ales, prin faptul că arată degradarea economică a orașului și, implicit, un grad scăzut de ocupare. Nu există o nostalgie pentru spațiul industrial în sine, ci, mai ales, pentru potențialul de susținere economică a orașului. După cum afirma unul dintre respondenți, „sunt foarte multe clădiri industriale care și-au pierdut înțelesul (referindu-se aici la funcționalitatea clădirii), iar valoarea arhitecturală poate că nici nu a avut-o, de genul celor construite în perioada comunistă” (M., 30). În contextul postindustrial, al gradului scăzut de ocupare și al migrației, nostalgia față de spațiul industrial este justificată, iar toate dimensiunile de experiență a spațiului, reprezentare și imaginație, provoacă orientarea apreciativă spre trecut a locuitorilor. Tot pe acest fond, se manifestă o preferință ridicată pentru clădirile din perioada Imperiului Austro-Ungar văzute drept „clădiri foarte frumoase” (F., 70), care „au rezistat” (F., 68), în timp ce clădirile moderne din fier și sticlă sunt percepute drept clădiri fără suflet, un nou tip de „închisori”.

Preferința pentru un anumit tip de clădiri, nostalgia pentru un trecut industrial, asocierea acestor obiecte cu anumite simboluri ale bunăstării anterioare, trezește în percepția respondenților o oarecare stare de nemulțumire cu privire la aspectul orașului și la modul în care sunt administrate probleme urbane. La nivelul reprezentării respondenților este identificat, drept o problemă majoră, timpul îndelungat în care se realizează lucrările publice din oraș. Acest fapt provoacă un disconfort crescut în rândul cetățenilor, imaginea orașului fiind

asemănată cu „un șantier continuu” (M., 29) sau cu a unui „tranșeu din al Doilea Război Mondial” (F., 27). Pe de o parte, este semnalată inconsecvența realizării lucrărilor reprezentând, astfel, o piedică în viața de zi cu zi a locuitorilor Sucevei „sunt multe lucrări începute, dar neterminate” (F., 51), iar pe de altă parte, indiferența față de bunurile existente „ce mă deranjează e că nu se întreține ce s-a făcut, vezi Parcul Central, vezi inclusiv trotuarele care s-au făcut, partea care s-a stricat nu s-a reparat” (F., 51). Calitatea slabă a execuțiilor lucrărilor publice reprezintă un nou factor de nemulțumire: „Canalizările pe care le-au făcut în urmă cu trei ani sunt mai proaste decât cele din timpul Imperiului Austro-Ungar care erau mult mai bune” (M., 28).

Observațiile respondenților relevă absența unui plan urbanistic care să reglementeze și să clarifice modalitatea în care se poate construi/restaura în oraș „fiecare își tencuiește peretele cum vrea, își face acoperișul cum vrea, casele sunt prea ca la circ, nu există un stil (...) prea fără coerență, prea diferite una de alta” (F., 38). În percepția respondenților, eterogenitatea construcțiilor din oraș ține de responsabilitatea autorităților locale care poartă întreaga responsabilitate în modelarea orașului: „ar trebui să existe unitate, bun simț și control al autorităților asupra lucrurilor care se petrec în oraș; cosmetizarea pe care au început să o facă, au făcut-o total haotic” (M., 29). Se constată faptul că orașul Suceava s-a dezvoltat în interior prin construirea de clădiri moderne în contrast și în detrimentul arhitecturii vechi, facilitând construcția unui *spațiu* arhitectural *eclectic*, un adevărat spațiu postmodern, care favorizează dezvoltarea haotică și incontrollabilă a spațiului (Harvey, 1935).

Opinia generală relevă mixul haotic al elementelor prezente în interiorul orașului, ceea ce creează o imagine obositoare: „în oraș vezi o mie de culori, beculțe, dungulițe în sus, în jos, stâlpi, bannere, cabluri, flori pe stâlp” (M., 28) la care se adaugă „claxoane, trafic, poluare, praf, toate devin apăsătoare” (M., 28). Se dorește o liniaritate

a poziționării elementelor vizuale în cadrul orașului, care ar mai diminua din apăsarea urbană și, totodată, ar sugera o oarecare reducere a poluării mediului și a celei fonice. Starea de nemulțumire ilustrată prin opiniile respondenților relevă, într-o mare măsură, relația orașului cu respondenții, precum și eficacitatea practicilor spațiale în viața socială a urbei.

Societatea postindustrială a impus schimbări la nivel social, cultural, politic, dar, mai ales, economic, aglomerările urbane devenind „extensii fizice ale piețelor. Ceea ce vedem și abstractizăm ca oraș este o rețea fizică de fabrici, birouri și drumuri, toate legate de funcția primară de acumulare de capital și vulnerabile la decădere prin devalorizare” (Walton, 1993, 308; apud Chelcea, 2008, 13). Acumularea de capital impune o dominație a spațiului printr-o permanentă construcție și deconstrucție a spațiilor. Din punctul de vedere al producției, societatea postindustrială tinde către producerea de *bumuri intangibile* (IT, Publicitate etc.) prin *explozia industriilor creative* care inițiază printre altele și procesul de regenerare urbană și, prin urmare, un nou tip de dezvoltare economică (Chelcea, 2008).

Aceste modificări au permis dezvoltarea și ajustarea unor noi tipuri de practici cu scopul de a revitaliza orașul. Totuși, așa cum reiese din radiografia făcută orașului Suceava, atât prin prisma practicilor spațiale, prin poziționarea centrelor comerciale și a căilor de acces, cât și din percepția respondenților asupra orașului cu referire la dominația spațiului prin proiecte publice sau private, Suceava este un oraș eterogen care nu a apropiat, prin politicile sale, spațiul la nevoile cetățenilor.

Uzina de Apă, pretext pentru regenerarea urbană a Luncii Sucevei

Pe lângă elementul economic, orașele sunt entități culturale, într-o continuă evoluție, ce conțin concretizări ale „orașului în

obiecte”, reprezentări ale trecutului, din prezent și către viitor (Loures, 2009). Clădirile, în acest sens, sunt documente concrete, amprente lăsate de fiecare epocă în structura orașului respectiv. Pornind de la monumentele medievale la clădirile interbelice și, nu în ultimul rând, la construcțiile perioadei industriale, se observă un mozaic arhitectural specific orașelor târg. Locuitorii urbei conștientizează această moștenire arhitecturală, o internalizează, fiind sintetizată cel mai bine în expresiile „face parte din istoria noastră” (M., 58) sau este „o mărturie pentru posteritate” (F., 50) și o identifică ca fiind „emblema orașului” (M., 58). Fiecare peisaj tradițional exprimă o senzație unică a spiritului locului (*genius loci*) care ajută la definirea identității și reprezentării spațiale. Locurile și monumentele speciale primesc o valoare simbolică care ajută în orientarea individului în spațiu și timp. Peisajele, clădirile, monumentele contribuie la definirea identității locale și naționale, dar, în același timp, sunt modelate de ideologie și politică (Antrop, 2005). Spațiile cu încărcătură istorică precum Cetatea de Scaun, Cetatea Șcheia, Mănăstirea Zamca, Mănăstirea Sfântul Ioan, Turnul Roșu, Statuia lui Ștefan, Cinematograful, Muzeul de istorie, clădirile din Strada Armenească sunt enumerate de respondenți ca reprezentând locuri prin care orașul se identifică cu diferite perioade istorice. Toate aceste monumente sunt „o parte de istorie pentru populația Sucevei”, o dovadă că „a mai fost cineva înaintea noastră” (F., 20), manifestându-se o dorință crescută a locuitorilor spre conservarea și salvarea monumentelor cu însemnătate istorică din oraș.

În contextul spațiului urban, clădirile de importanță arhitecturală dețin un loc bine determinat în reprezentarea respondenților, ilustrând, în cea mai mare parte, simbolistica spațiului și legăturile indivizilor cu trecutul. Un trecut internalizat, apropiat din punctul de vedere al reprezentării.

Uzina de Apă constituie o excepție a spațiului sucevean, pentru că, deși este construită în aceeași perioadă cu multe dintre monumentele Sucevei amintite mai sus, ea reprezintă o construcție ale cărei *sens și scop* și-au pierdut nivelul de conștientizare publică, un sit a cărui reprezentare a fost uitată, pe de o parte prin amplasarea clădirii într-un spațiu perceput a fi interzis, zona serelor din Lunca Sucevei și, pe de altă parte, prin pierderea funcționalității principale de alimentare cu apă. Poziționarea Uzinei în Lunca Sucevei nu constituie un fapt întâmplător, ci a urmărit adaptarea condițiilor tehnice la contextul geopolitic actual în acea perioadă prin prezența administrației austro-ungare. În contextul postmodern, prin mărirea circumferinței orașului, Uzina de Apă se află pe drumul secundar ce duce spre fostele sere ale Sucevei, la intersecția dintre centrul orașului și spațiile comerciale construite pe malul stâng al râului, exact pe fosta linie de graniță. Uzina, prin poziționarea sa în contextul spațial al fluxurilor de capital material și social, facilitează promovarea unui motiv justificat de regenerare a zonei preponderent virane în care se află, atât prin accesul ușor la centrele de interes urban și anume: parcul Șipote, centrul orașului, centrele comerciale, cât și prin valoarea de simbol pe care o deține. Zona serelor, prin Uzina de Apă, reprezintă un potențial spațiu al apropierii, un pretext pentru transformarea zonei într-un spațiu de promenadă sau de agrement, care să respecte tendințele verzi contemporane.

Percepția actuală asupra zonei serelor în care se află uzina este negativă, cu preponderență în rândul acelor care nu o frecventează, fiind asociată cu ideea de loc abandonat, pustiu, inundabil, neiluminat, maidan, „genul ăla de scorbură în care-ți bagi mâna și nu știi la ce să te aștepți” (F., 27). Zona reprezintă, încă, pentru locuitorii orașului, „fostul spațiu industrial al Sucevei”, un loc în care „nu prea găsești populație, tot ce găsești sunt firme și

uzine”, de aceea nu ar frecventa-o, pentru că inspiră „nesiguranță”, mai ales pe timpul nopții (F., 20). Motivele pentru care oamenii evită zona uzinei de apă se înscriu într-o coerență a spațiului abandonat, a absenței sale ca loc generator de activități sociale.

Dominația spațiului uzinei, prin acordarea dreptului de concesiune Ordinului Arhitecților, dar, mai ales, prin exercitarea dominației, prin proiectul de regenerare urbană, a resuscitat interesul locuitorilor pentru istoria veche a orașului și va aduce o îmbunătățire implicită a percepției asupra malului drept al Luncii Sucevei prin activitățile desfășurate în acest cadru. Redefinirea spațiului va fi un proces integrat, în timp, în activitățile desfășurate în Uzina de Apă sau în zona de imediată apropiere.

Capacitatea de a transforma urâtul într-o sursă de admirație, afirmă David Ley, poate fi găsită doar printre grupurile sociale bogate în capital cultural, dar sărace în capitalul economic. Urâtul sau clădirile industriale părăsite sunt transformate de către artiști prin mijloacele pe care le au la dispoziție plecând de la reconversia unor clădiri vechi până la cea mai simplă formă de graffiti. Urâtul, maidanul, industrialul devin scene ale expresivității și creativității artei urbane, un spațiu al spectacolului care este apropiat, domesticit conform nevoilor creative ale claselor creative. O formă a apropierii și a domesticirii spațiului industrial sălbăticit este reconversia industrială, constituindu-se ca răspuns creativ-economic, în fața acumulării de capital. Reconversia Uzinei de apă reprezintă un caz care surprinde prin particularitatea sa². Reconversia industrială devine, pe lângă perspectiva regenerării economico-culturale, un model de contrabalansare a intervenției capitalului corporatist care domină orașul prin mega-construcții, contribuind, astfel, la construirea specificității locusului urban sucevean. Rezultatul acestor intervenții produce un mixt urban post-fordist ce îmbină mai multe stiluri eterogene. Acest ecletism arhitectural urmărește funcții de satisfacere

a intimității, dar și crearea unui mare spectacol urban (Harvey, 1990, 253).

Uzina de Apă este acum o formă a urâtului și a ambiguității, însă istoria sa contrazice această percepție actuală. Trecutul istoric al uzinei descoperă o clădire de aproape 100 de ani vechime ce a funcționat până în anul 1960, moment în care a fost înlocuită cu o stație mai modernă. De atunci, clădirile nu au mai fost utilizate, utilajele fiind, de altfel, dezafectate³. În toată această perioadă de abandon, atitudinile localnicilor față de clădirile uzinei sunt antitetice. Clădirea conturează în imaginația respondenților diverse scenarii care nu includ trecutul său industrial. Clădirea uzinei este una de origine industrială, dar ea nu este percepută ca făcând parte din această categorie, dat fiind faptul că în percepția generală o clădire industrială este reprezentată de acele construcții generice ale fabricilor și uzinelor comuniste. Acest aspect a contribuit la creșterea ambiguității clădirii și la dezvoltarea unui cadru metaforic în care clădirea poate deveni orice „biserică”, „sinagogă”, „vamă”, chiar și „moară”. „Era și o confuzie, pentru că nu aveam multe scrieri despre Suceava veche, eu aveam impresia că ar fi niște clădiri rămase de la fosta vamă rutieră pe care o întuiam pe aici, pe traseul ăsta. Nu cred că mi-am imaginat bine. În timp am aflat ce este, de fapt” (M., 42).

Pentru multe dintre persoanele tinere intervievate, reprezentarea Uzinei de Apă a constituit un spațiu absent, neobservabil, interzis. Nu au manifestat un interes ridicat pentru clădire, deoarece clădirile dezafectate sunt privite, în general, cu indiferență și respingere, dacă înaintea „nu reprezentau altceva în afară de faptul că sunt niște dărăpănături” (F., 27), după vizita făcută se constată o apreciere pozitivă a uzinei „acum când am intrat, îmi plac geamurile rotunde, sunt foarte relaxante, (...) o să fie ceva destul de interesant” (F., 27). Interesul scăzut pentru Uzina de Apă a fost cauzat și de dimensiunile exterioare modeste ale

monumentului: „spațiul este foarte mare, din stradă pare mai mică” (F., 27) sau „din stradă se vede o clădire mititică, joasă” (F., 70), „cu o arhitectură simplă” (M., 30), dar și a faptului că este mascată vizual prin diverse elemente: „din stradă se vede numai vârful din cauza copacilor pe timpul verii și a gardului înalt” (F., 70). Gardul este un element al spațiului privat, o formă a dominației spațiului, ce limitează și ascunde cunoașterea, dar, în același timp, stârnește imaginația producând zvonuri, scenarii și povești ce dau un caracter hiperbolic locului.

Monumentul este amplasat într-o zonă considerată a fi neatractivă, dar respondenții declară că accesul la Uzina de Apă se realizează ușor: „Aș putea spune că e în buricul târgului, că centrul administrativ e mai sus, dar centrul asocierii e, mai degrabă, pe aici. Cred că și pe hartă l-am vedea ca un centru cât de cât geometric, avem un cartier enorm acolo, practic cel mai mare, un altul mai mic aici, practic toate drumurile trec pe aici și, ca să nu zic, că dacă atâta lume merge la mall, de ce nu ar veni și aici (M., 42)”. „Ideea e că se ajunge, este aproape” (M., 58). Este o „trecere spre zona comercială” (M., 45), deci se poate ajunge ușor; „este foarte apropiată de șoseaua principală, nu văd ce probleme vor întâmpina cei care vor să vină aici” (M., 27). Uzina se află în „apropiere de stația de autobuz și de oraș (F., 20), chiar este amintită și „existența unui drum de acces prin spatele uzinei” (M., 33). Se constată că persoanele care folosesc autoturismul personal pentru deplasarea prin oraș apreciază zona Uzinei de Apă ca fiind mai greu accesibilă, întărind faptul că fluxul de trafic din zonă este aglomerat. Totodată, conducătorii auto au o percepție deformată asupra distanței pietonale dintre centrul orașului spre Uzina de Apă ca fiind mai mare, iarăși se declară nemulțumiți de amplasarea stațiilor de autobuz: „stația de autobuz este mult mai la vale sau mult mai sus” (M., 33).

Există anumite elemente care maschează prezența uzinei de privirile trecătorilor, clădirea uzinei este vizibilă doar dintr-o singură direcție, Gara Burdujeni spre centrul orașului. Totodată, prezența unor clădiri mai înalte și voluminoase, precum firma de transport, benzinăria Luckoil și, mai ales, spălătoria auto, blochează accesul vizual. Problema vizibilității este întărită de existența unui gard înalt care exprimă pe de o parte ideea de intimitate, departajare de exterior, excludere și, pe de altă parte, stârnește curiozitatea de a descoperi ce se află dincolo. „Este o zonă paralelă cu o arteră principală (...) și ea este și ascunsă, așa că nu ai cum să o remarci. Cu toate că, dacă stai să te uiți atent, o poți vedea din multe locuri, dar nu o bagi în seamă pentru că este o clădire cu o arhitectură simplă, dar proiectată cu detalii mai bogate” (M., 30). „Din stradă se vede o clădire mititică, joasă. Înainte de revoluție era întreținută foarte frumos, dar din stradă se vede numai vârful din cauza copacilor pe timpul verii și a gardului înalt” (F., 70). Problema accesibilității și a vizibilității nu sunt considerate impedimente în realizarea proiectului de reconversie industrială, am putea spune că aceste două trec pe un loc secund, pentru că „prezența lui aici (a centrului) nu va fi atât de importantă, cât faptul că activitățile și acțiunile lui vor atrage oamenii” (M., 30). În concluzie, indiferent unde ar fi amplasat, un astfel de centru, el va prezenta un grad crescut de interes pentru locuitorii orașului. Mai mult, faptul că uzina este amplasată în apropierea centrului orașului și a centrului comercial are un potențial înalt în atragerea indivizilor.

Localizarea uzinei se realizează cu dificultate, chiar și persoanele vârstnice și nu îi oferă o atenție deosebită. La polul opus, se evidențiază în rândul vizitatorilor uzinei categoria bogată în capital cultural, interesată de urâtul spațiului urban; de cei care, deși nu cunoșteau multe din trecutul său și nici nu aveau o imagine clară asupra arhitecturii sale, au fost conectați la prezentul

uzinei și preocupați de viitorul acesteia. „Am fost atrasă de locul ăsta de când m-am mutat în Suceava, făceam naveta zilnic spre oraș dinspre gara Burdujeni și mereu mă întrebam ce este acolo. De când ne-am mutat în oraș, nu am mai avut acces la clădire. A fost visul meu, am urmărit mulți ani dacă se întâmplă ceva cu această clădire” (F., 37). Proiectul de refuncționalizare și transformare a Uzinei în Centru de Arhitectură, Cultură Urbană și Peisaj a constituit, astfel, un bun prilej pentru ca acest spațiu incert să devină un loc al aproprierii și redescoperirii: „O cunoșteam, noi eram interesați să venim, de ani de zile căutam să vedem ce se întâmplă cu ea” (M., 42). Interesul față de clădire nu s-a oprit doar la o apreciere vizuală, ci a condus la descoperirea senzorială a uzinei, chiar cu riscul încălcării spațiului privat. „Eu am intrat aproape prin efracție acum vreo cincisprezece ani aici, încă era drumul către sere și ținea de o societate care încă funcționa. Nu știam că are subteranele astea. Eu credeam că sunt niște clădiri la suprafață și nu aveam nici elemente de comparație, locul ăsta era mai dificil de decodificat” (M., 42).

Cu ocazia porților deschise, Uzina de Apă s-a constituit ca un *spațiu dezvrăjit* a cărui ambiguitate s-a pierdut în spațiul concret al uzinei și în detaliile istorice. Se constată diferența clară de percepție între grupurile participanților și non-participanților în ceea ce privește aprecierea proiectului de reconversie, astfel, primul grup manifestă un entuziasm ridicat, referitor atât la activitățile care se vor desfășura aici, cât și în aprecierea modificărilor survenite în urma reconversiei. Cel de al doilea grup, al non-participanților, nu manifestă același optimism pentru succesul proiectului, chiar se constată o oarecare rezervare, deși apreciază proiectul ca fiind benefic pentru oraș. Acest lucru se datorează, în cea mai mare parte, stimulului „Uzina de Apă” care fascinează, mai ales, prin amenajarea spațiilor interioare, „s-au gândit la o trecere

foarte frumoasă dintr-o sală în alta, este ceva nou” (F., 38). De la partea inferioară a rezervoarelor care fascinează prin masivitatea și forma pereților, la cea superioară care atrage prin luminozitate, degajând o atmosferă caldă, uzina de apă se constituie ca un univers nou al aproprierii și folosirii, după cum afirma un respondent: *aș putea chiar să locuiesc aici* (F., 27).

Proiectul Uzina de Apă este apreciat prin legătura pe care o are cu trecutul și prin simbolica pe care o deține, „faptul că este prețuit trecutul este un lucru bun pentru viitor și pentru istoria orașului” (F., 50), dar și unul prin care se relevă și se reînvie o situație istorică „de apreciat că în Suceava în urmă cu 100 de ani, lumea era atât de civilizată” (F., 50). Totodată, propunerea de creare a unui Centru de Arhitectură Cultură Urbană și Peisaj constituie un suflu nou, într-un oraș perceput ca fiind *mort* din punct de vedere economic și cultural, astfel că inițiativa de regenerare industrială are, în percepția respondenților, implicații economice și culturale benefice pentru oraș: „acest centru nu face decât să aducă cinste, noi ne mândrim ca localnici că avem ce arăta. Și chiar este un lucru nou” (M., 58).

Ca spațiu al reprezentării, Uzina de Apă a fost în cea mai mare parte uitată, de aceea am fost interesați de culegerea informațiilor capabile să reproducă trecutul, dar care poate contribui la înțelegerea sitului prezent. Din acest motiv, am căutat persoane care să ne descopere vechea Uzina de Apă cu începuturile sale, perioada în care încă alimenta orașul cu apă. Deși majoritatea respondenților de peste 60 de ani aveau cunoștințe vagi despre ceea ce fusese înainte această clădire, am întâlnit două persoane care au fost capabile să povestească experiențele lor trecute în Uzina de Apă. La o simplă vedere a unei fotografii vechi, uzina își repornește mecanismele cu care a fost înzestrată de austrieci prin vorbele bătrânului de 102 ani. Schițele clădirii, documentele istorice sunt, astfel, completate din memoria acestuia. „Asta e

Uzina de Apă din Suceava. Pe timpuri a fost ales aici în Suceava un cetățean pe care îl chema Cavaler Franz Des Lorges și sub conducerea lui s-a făcut Uzina Electrică și Uzina de Apă, instalația de apă și incendiul din oraș, Spitalul, Primăria, Prefectura (...). În limba germană se numea *Wasserwerk*. Se vorbea multă germană pe aici” (M., 102).

Regulile interioare de funcționare ale uzinei erau stricte, pentru că apa reprezintă un domeniu strategic pentru securitatea și sănătatea populației, „era foarte modernă pe timpul acela, nu aveai voie să intri în încăperea decât cu sandale. Uzina Electrică și de Apă erau proprietatea primăriei. Făceam de serviciu la Uzina de Apă, curățam barele acelea, cu pompe cu chestii, o curățenie ce nu a văzut lumea” (M., 102). Detalii precum prezența unei plăci de marmură cu inscripția „Sub înțeleapta conducere a împăratului Franz s-a construit această uzină” (M., 102) sunt importante și ajută la reconstituirea cadrului interior al uzinei, încă de la primele zile de funcționare: „porneau pompele, apa se extrăgea din apa Sucevei, erau câteva fântâni mai încoace făcute unde se filtra apa. Și pompa apa sus pe Zamca și apoi în conducte în oraș. Și avea instalații de incendiu pe toate străzile lăturalnice, asta sub Austria” (M., 102).

Cea de-a doua persoană care deținea câteva informații despre trecutul Uzinei de Apă a fost cea care ne-a precizat, fără a fi întrebată în prealabil de existența acesteia, că aceasta este una din clădirile vechi ale Municipiului Suceava care ar trebui mai bine valorificată. Povestea aceasta este legată de locul Uzinei de Apă și de copilăria unei vârstnice de 72 de ani. Pentru aceasta, Uzina de Apă a reprezentat un spațiu ambiguu încă de pe vremea copilăriei: „la acea vârstă nu aveam noțiunea de uzină de apă” (F., 72) și a continuat să fie definit ca un spațiu incert nu atât prin istoricul și funcționalitatea clădirii, ci prin faptul că nu era cunoscută starea actuală a construcției „nu știam ce s-a mai întâmplat cu ea. Mergând spre Mall, era casa de apă, este o

clădire veche, veche. Eram mai îndrăzneată și cu un grup de fete mergeam până acolo, la Uzina de Apă, unde mămica avea o familie prietenă. Acum când am văzut că se reconstituie, chiar m-am bucurat (...) e păcat. Îmi aduc aminte gardul, dar se vede și după fierul forjat. Eu, așa ca interes personal, să vă spun eram prea mică și neștiutoare ca să-mi atragă atenția (...). Eram mică și colindam pe acolo zona aia, am crezut că s-a demolat. Am aflat ieri sau alaltăieri la televizor că încă mai este. Foarte interesant. Am văzut-o pentru prima dată cam pe la 10 ani, să știți că pe vremea aceea mai era și o casă a administratorului. Prin anii '50 aici locuia administrator familia Tetiva" (F., 72).

Aceste detalii ajută la reconstituirea unui cadru istoric, la identificarea și consolidarea trecutului clădirii. Trecutul uitat, de majoritatea suvenilor, se reintegrează în spațiul imaginației prin povești și simboluri capabile să genereze noi activități în spațiul urban suvean. Pentru spațiile reprezentării, ale imaginației, media și indivizii poartă responsabilitatea răspândirii mesajului pentru a crea din Uzina de Apă un locus accesibil, integrat și integrator.

Concluzii

Societatea românească este definită printr-un cadru social spontan care preia din modelele vestice diverse patternuri, contribuind, astfel, la crearea unui spațiu eterogen compus din elemente ale societăților preindustriale, industriale și postindustriale. Conceptul nostalgiei după spațiile industriale pentru vestici este preponderent de valorizare și acceptare a spațiului în cadrul comunității, în timp ce pentru România nostalgia pentru industrie este de a regreta o sursă de venit. Reconvertia industrială în România se realizează la propunerea unor elite cu aspirații postmoderne orientate spre valorificarea spațiilor neconvenționale.

Orașul postmodern se constituie ca o succesiune de istorii uitate care și-au pierdut din însemnătatea socială, fiind consemnate doar în cărți și documente, ele revin în atenția publică doar prin evenimente marcante. O astfel de istorie este și Uzina de Apă care și-a recăpătat poziția atât prin trăinicia clădirii și apropierea spațiilor interioare, cât și prin orientarea culturală actuală care a favorizat valorificarea și utilizarea ei. Uzina de Apă este un obiect simbol, căruia i se adaugă un nou sens. Din punctul de vedere al utilizării spațiului, Uzina de Apă nu se înscrie în niște funcționalități tipice de utilizare, ci reprezintă un mix între nevoia pragmatică de utilizare ca spațiu de birouri și nevoia morală de promovare culturală și muzeificare. Se constată o dihotomie de tipul profit/nonprofit sau public/privat integrată în complexul arhitectural prin amenajarea interioară a uzinei (apud Chelcea, 2008). Vechile rezervoare de apă devin spații de expoziție, implicit, spații publice, iar camerele de întreținere ale uzinei sunt transformate în birouri forme ale spațiului public.

Spațiul ambiguu, precum Uzina de Apă, care nu poate fi încadrat într-o categorie, este perceput ca fiind impur, un obiect nelalocul lui (Douglas, 1966; apud Chelcea, 2008, 362). Uzina de apă este un astfel de spațiu care, prin pierderea funcționalității, a detaliilor istorice și prin amplasarea sa în Lunca Sucevei a favorizat crearea unei imagini a spațiului ambiguu. Această percepție a început să se schimbe odată cu derularea proiectului de reconversie și, în timp, clădirea uzinei va fi integrată în totalitate în realitatea cotidiană a orașului. Această integrare se va face pentru că proiectul este perceput de către locuitorii urbei ca fiind pozitiv pentru dezvoltarea orașului, dar și datorită faptului că orașul se dezvoltă, „se mărește, cercurile concentrice menționate anterior se dilată încorporând zone care, inițial, aveau alte funcțiuni” (Chelcea, 2008, 25). Pentru Lunca Sucevei și implicit pentru Uzina de Apă această

dezvoltare va contribui la frecventarea zonei și la creșterea vizibilității. Uzina de Apă ca spațiu al ambiguității se distinge prin simpla comparare a celor două grupuri de respondenți, participanți și, respectiv, non-participanți, constatându-se o diferențiere a gradului de conștientizare asupra potențialului clădirii.

Prin proiectul de reconversie industrială Uzina de Apă nu s-a urmărit doar reinventarea Luncii Sucevei, ci a orașului ca

întreg, reconturându-se zonele de accesibilitate, apropiere și dominație conducând, astfel, la noi percepții și comportamente spațiale într-un oraș în continuă schimbare. Uzina de Apă sau Centrul de Arhitectură, Cultură Urbană și Peisaj este un proiect inovator care a suscitat un mare interes pe plan local și reprezintă un viitor punct de interes în peisajul urban contribuind la dezvoltarea identității culturale a zonei din imediata apropiere.

Note

- ¹ Activități culturale în oraș ca mod de determinare a practicilor spațiale.
- ² Proiectul a fost inițiat prin redescoperirea simbolisticii și a potențialului clădirii de către arhitect ca reprezentant al clasei creative și a fost susținut de sectorul non-

gubernamental prin Ordinul Arhitecților și de autoritățile locale prin acordarea dreptului de concesiune a clădirii.

- ³ Informații extrase de pe blog-ul Centrului de Arhitectură, Cultură Urbană și Peisaj.

Bibliografie

- Antrop, M. (2005) Why landscapes of the past are important for the future. Disponibil la <http://www.clgs.cn/uploadfiles/2009-3/2009325183613466.pdf>. Accesat în 1 ianuarie 2012.
- Bourdieu, P. (1999) *Rațiuni practice. O teorie a acțiunii*. București: Meridiane.
- Cameron, S. și Coaffee, J. (2005) Art, Gentrification and Regeneration - From Artist as Pioneer to Public Arts. *European Journal of Housing Policy*, 5, 1, 39-58.
- Chelcea, L. (2008) *Bucureștiul postindustrial. Memorie, dezindustrializare și regenerare urbană*. Iași: Polirom.
- Harvey, D. (1990a) *The Condition of Postmodernity. An Enquiry into the Origins of Cultural Change*. Cambridge, Massachusetts: BlackWell.
- Harvey, D. (1990b) Flexible Accumulation through Urbanization Reflections on „Post-Modernism” in the American City. *Perspecta, Theater, Theatricality, and Architecture*, 26, 251-272.
- Langstraat, W. J. (2006) *The Urban Regeneration Industry in Leeds: Measuring Sustainable Urban Regeneration Performance*. Leeds: University of Leeds Press.
- Lefebvre, H. (1974) *Production of Space*. Oxford: BlackWell.
- Loures, L. (2009) (Re)-Developing Post-Industrial Landscapes: Applying inverted Translational Research Coupled with the Case Study Research Method. Disponibil la http://www.cityfutures2009.com/PDF/68_Loures_Luis.pdf. Accesat în 1 ianuarie 2012.
- Rossi, A. (1982) *The architecture of the City*. London, Cambridge, Massachusetts: The MIT Press.
- Young, C. și Kaczmarek, S. (1999) Changing the Perception of the Post-Socialist City: Place Promotion and Imagery in Łódź, Poland. *The Geographical Journal*, 165, 2, 183-191.
- <http://www.uzinadeapa.com/>

Primit la redacție: aprilie, 2012